

FÖRDJUPNING

BNP-utvecklingen fjärde kvartalet 2008

BNP FÖLL KRAFTIGT FJÄRDE KVARTALET 2008 JÄMFÖRT MED FJÄRDE KVARTALET 2007

Sveriges BNP minskade kraftigt sista kvartalet i fjol. Den faktiskt uppmätta BNP-nivån var 4,8 procent lägre fjärde kvartalet 2008 än fjärde kvartalet 2007. Även i kalenderkorrigerade termer, det vill säga efter justering för effekten av att antalet arbetsdagar varierar, var BNP 4,8 procent lägre fjärde kvartalet 2008 än fjärde kvartalet 2007.³³

BNP-utvecklingen det fjärde kvartalet är därmed den svagaste sedan första kvartalet 1993, då faktisk BNP sjönk med 6,3 procent jämfört med motsvarande kvartal föregående år (se diagram 95). I statistiken för perioden från och med 1970 är detta det enda kvartalet med lägre årlig procentuell faktisk BNP-tillväxt än det sista kvartalet 2008.³⁴

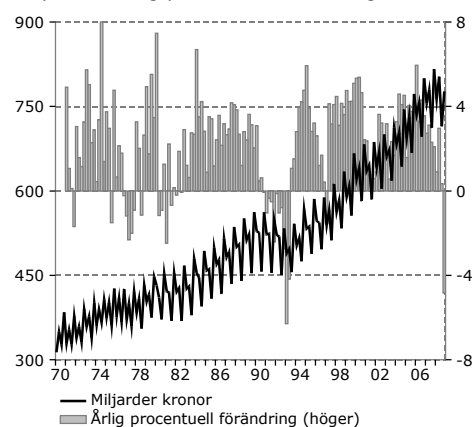
ÄVEN SÄSONGRENAD BNP HAR FALLIT KRAFTIGT

Ett problem med den årliga procentuella förändringen som mått på BNP-utvecklingen är att måttet inte bara återspeglar aktiviteten i ekonomin det senaste kvartalet, utan även vad som hänt i ekonomin de tre närmast föregående kvartalen. När man studerar utvecklingen av en variabel från kvartal till kvartal använder man ofta säsongrensade data. Säsongrensningen bygger på att man utifrån historiska data uppskattar de olika kvartalens säsongeffekter med hjälp av statistiska tidsseriemodeller. Med säsongeffekter avses variationer i ekonomin som i princip kan knytas enbart till att säsongen varierar. Det kan till exempel handla om att produktionen påverkas av att semesteruttaget inte är jämnt fördelat över året eller att byggandet varierar med väder.

I säsongrensade termer sjönk Sveriges BNP enligt de senaste nationalräkenskaperna med 2,4 procent fjärde kvartalet jämfört med tredje kvartalet 2008.³⁵ Det fjärde kvartalet var extremt

Diagram 95 BNP, faktiska kvartalsvärden

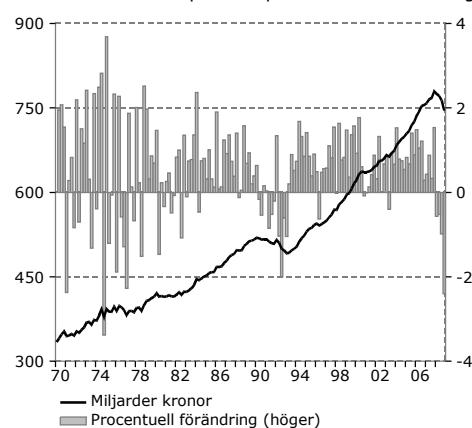
Miljarder kronor, fasta priser, kvartalsvärden respektive årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 96 BNP

Miljarder kronor, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden respektive procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

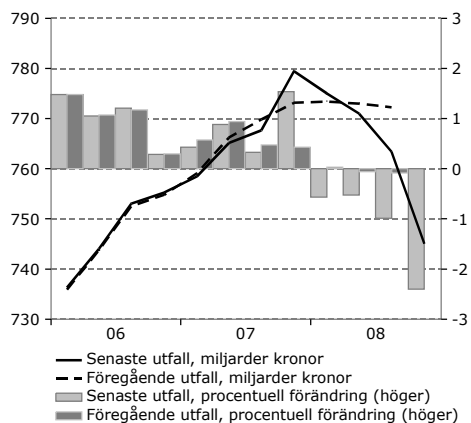
³³ Avser Konjunkturinstitutets kalenderkorrigerad. Med SCB:s kalenderkorrigerad sjönk BNP med 4,9 procent.

³⁴ Kalenderkorrigerade siffror finns inte för aktuella serier i officiell statistik före 1993.

³⁵ Alla diagram och värden för säsongrensad BNP avser Konjunkturinstitutets säsongrensning. Enligt Konjunkturinstitutets praxis görs denna beräkning på ett sådant sätt att den så långt som möjligt efterliknar SCB:s säsongrensning av BNP. Små skillnader kan förekomma men påverkar inte tolkningen och diskussionen i denna ruta. Den historiska jämförelsen för säsongrensad BNP bygger på Konjunkturinstitutets egen säsongrensning eftersom SCB:s säsongrensade tidsserie för BNP börjar 1993.

Diagram 97 BNP, säsongrensade kvartalsvärden, senaste och föregående utfall

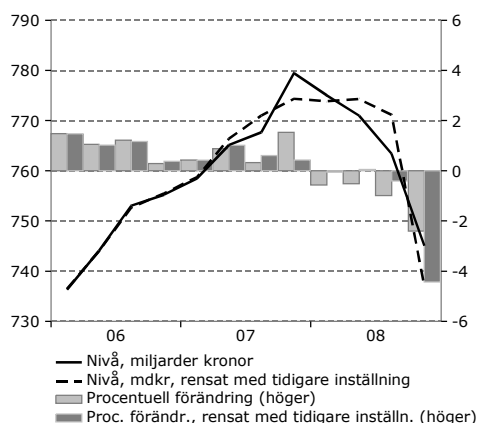
Miljarder kronor, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden respektive procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 98 BNP, kvartalsvärden säsongrensade med nuvarande respektive tidigare inställningar för extremvärden

Miljarder kronor, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden respektive årlig procentuell förändring

Anm. Konjunkturinstitutets beräkningar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

även mätt på detta sätt. Utvecklingen är den lägsta säsongrensade kvartalsvisa tillväxttakten sedan 1974 (se diagram 96).

BILDEN AV SÄSONGRENAD BNP UNDER HELA 2008 HAR REVIDERATS KRAFTIGT

Vid publiceringen av nationalräkenskaperna för det fjärde kvartalet reviderade SCB också bilden av det säsongrensade BNP-förloppet under 2007 och 2008 jämförelsevis mycket. Revideringarna orsakades i allt väsentligt just av att säsongrensningen för 2007 och 2008 ändrades då utfallet för fjärde kvartalet 2008 tillkom, inte av att den faktiska BNP-nivån för 2007 och 2008 ändrades nämnvärt.

I diagram 97 visas den säsongrensade BNP-utvecklingen de senaste åren, dels enligt nationalräkenskaperna för fjärde kvartalet 2008, dels enligt nationalräkenskaperna för tredje kvartalet 2008 som publicerades i december 2008. Som framgår av diagrammet ger den tidigare säsongrensningen bilden av att BNP varit i det närmaste oförändrad under loppet av de första tre kvartalerna 2008. Den nya säsongrensningen ger bilden av att BNP sjunkit under hela 2008, även om fallet är störst under fjärde kvartalet. Att säsongrensningen ändras när nya observationer tillkommer är normalt, men denna gång har en tillkommande observation lett till en ovanligt stor revidering av den säsongrensade utvecklingen under hela det föregående året.

SÄSONGRENAD BNP ÄR FÖR NÄRVARANDE SVÅRBEDÖMD

Säsongrensade data är resultat av skattade modeller och måste alltid tolkas med försiktighet. Detta gäller i särskilt hög grad vid tidpunkter då observationerna avviker kraftigt från vad som varit normalt under den tidsperiod för vilken modellen skattats.

Att utfallet för fjärde kvartalet medfört så stora revideringar av förloppet för 2007 och 2008 beror på att SCB vid säsongrensningen av det fjärde kvartalet 2008 ändrade de inställningar som bestämmer hur extrema observationer behandlas. Om dessa inställningar inte hade ändrats så hade fjärde kvartalets BNP-nivå tolkats som en extrem observation som inte alls hade tillåtit påverka beräkningen av säsongeffekten. Då hade det tidigare säsongmönstret för det senaste året behållits. Det säsongrensade BNP-fallet fjärde kvartalet hade därmed blivit kraftigare (se diagram 98). Med den ändrade inställningen tilläts däremot fjärde kvartalets utfall påverka beräkningen av säsongmönstret, vilket innebar att det fjärde kvartalets mycket låga faktiska BNP av modellerna delvis tolkades som ett tecken på ett ändrat säsongmönster. Beräkningen av säsongmönstret under det senaste året reviderades därmed, och fallet i säsongrensad BNP mellan tredje och fjärde kvartalet blev inte lika stort som det skulle ha blivit med de tidigare inställningarna.

Eftersom den tillgängliga ekonomiska statistiken sammantaget tyder på att den svenska ekonomin försämrades ovanligt snabbt under slutet av förra året, och eftersom säsongrensningen av BNP i detta läge visat sig vara svår, finns det skäl att för närvarande tolka den säsongrensade utvecklingen med ännu större försiktighet än vanligt. Eftersom bilden av hur ekonomin utvecklades under loppet av det senaste utfallsåret därmed är osäkrare än vanligt blir svårigheten att göra prognoser större.

Som framgår av de icke-säsongrensade BNP-värdena råder det dock inte någon tvekan om att BNP sjunkit mycket kraftigt under 2008; osäkerheten gäller bedömningen av förloppet under året.